

Sztojka Attila

országgyűlési képviselő,
roma kapcsolatokért
felelős kormánybiztos

[Signature]
2023

Sztojka Attila szociálpedagógus, szociálpolitikus, politikus, 2021 óta roma kapcsolatokért felelős kormánybiztos, 2022-től pedig országgyűlési képviselő. Nős, négy gyermek édesapja. Munkásságát egy esztergomi általános iskola nevelőtanáraként kezdte, majd egy foglalkoztatással és oktatásszervezéssel foglalkozó nonprofit kft. ügyvezető igazgatójaként és roma nemzetiségi önkormányzati képviselőként tevékenykedett. 2011-től a társadalmi felzárkózás fejlesztésén munkálkodik, kezdetben főosztályvezetőként, majd főigazgatóként, jelenleg politikusként. Kiemelt feladatának tekinti a felzárkózási intézkedésekre épülő esélyteremtés minél szélesebb körű bevezetésének elősegítését, melynek megvalósítását leginkább munkahelyek teremtésében és az ehhez vezető képzések, programok megvalósításában látja.

„A tanulás kiszámítható jövőképet képes adni az embereknek, még ha az elején lemondásokkal jár és hátrányokat is jelent az élet egy bizonyos részében. De hosszú távon ez az eredményes, és ez ad biztos alapot.”

A Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság épületében vagyunk. Az intézmény a felzárkózási források elosztásáért felel, és az első vezetője te voltál a létrehozásakor. Ma már roma kapcsolatokért felelős kormánybiztosként, parlamenti képviselőként találkozol velem ezen a helyszínen. Azonban a munkád mellett tudom rólad, hogy a család és a roma nyelv, a roma kultúra is fontos számodra. Kérlek, beszélj nekem az utadról! Esztergomtól milyen út vezetett a parlamenti székiig?

Egy ötgyermekes roma családból származom, melyben középső gyermekként születtem meg. A családom az oláh cigány közösséghez tartozik. Édesanyám analfabéta, tehát nem tud írni és olvasni, édesapám pedig esti iskolában végezte el az általános iskolát. Azt mondhatjuk, hogy egy egyszerű, mégis szeretetteljes roma családban nőttem fel, ahol a legfontosabb mindig a tanulás volt. Valójában rólam is elmondható, hogy a középiskola harmadik-negyedik osztályáig inkább a mindennapi helyzetekkel kapcsolatos feladatokra és teendőkre összpontosítottam, mintsem a tanulásra. Ebben az időszakban még kevésbé terveztem tudatosan, de a feladat- és kötelességtudat már ekkor erős volt bennem. Ezek voltak azok az erősségek, amelyek mindig segítettek előrébb jutni, és gyakorlatilag végigkísérték az életemet. A roma hagyományoknak megfelelően korán kötöttem házasságot.

Ne menjünk még ennyire előre! Hol nőttél fel?

Esztergomban nőttem fel, és ott is végeztem el az általános iskolát.

Említetted, hogy nem feltétlenül a tanulás volt az első a boldogulás szempontjából akkoriban, a szüleid nem az iskolapadban szereztek sikereket. Ennek ellenére – vagy éppen ezért – átlátták ennek fontosságát, és támogattak a tanulásban.

Attól függetlenül, hogy édesanyám analfabéta volt, és édesapám is csak később végezte el az általános iskolát, a tanulást nagyon fontosnak tartották. A kötelességtudatuk átlag fölötti volt, nemcsak a romák vonatkozásában, hanem az egész település szintjén is. Éppen ezért szorgalmazták azt, hogy minden gyermekük iskolába járjon, továbbtanuljon és szakmát szerezzen. A szüeim hosszú ideig dolgoztak, egészen a rendszerváltás utáni időszakig. Kétkezi munkából biztosították a megélhetésünket, de aztán a rendszerváltás és az általa okozott munkanélküliség rájuk is kihatott. Pontosan emiatt

gondolták úgy, hogy a boldogulás kulcsa a tanulásban rejlik. Meggyőződésük volt, hogy az életben való sikeres előrehaladáshoz elengedhetetlen a tudás megszerzése.

A testvéreid is tanultak?

Igen. Mindegyiküknek van szakmája, érettségije, sőt az egyik öcsémnek diplomája is van. Esztergomban a diplomás romák nagy része a mi családkból származik.

Ez jól hangzik. Az általános iskola után hogy alakult az életed? Sokaknak annak idején nem feltétlenül a középiskola volt az első gondolatuk a nyolc osztály befejezése után.

Az esetemben is hasonlóan alakult, nem vágytam a középiskolás évekre, de az erőteljes szülői ráhatás miatt mégis elkezdtem. A második évfolyam után fel akartam hagyni az iskolával, mert megnősültem, és azt gondoltam, hogy tizenhat-tizenhét évesen már el kellene kezdenem a felnőtt életet. Akkor jött az édesapám, aki azt mondta: „nem fogsz két évet csak úgy eldobni magadtól, tessék végigcsinálni, mindenben segítünk téged”. Így is történt az első diplomám megszerzéséig. Mindenben segítettek, de mellette dolgoztam is. A tanuláson kívüli időmet munkavégzéssel töltöttem, mentem én is dolgozni.

Ezt hogy csináltad? A mai fiatalokat arra ösztönözzük, hogy tanuljanak, és a szabadidejüket próbálják minél hasznosabban eltölteni, viszont Te családot alapítottál, megnősültél, mégis tanultál és még dolgoztál is. Hogyan tudtad ezt összeegyeztetni?

A hétköznapi tanulással és a családdal teltek, a hétvégék pedig munkával. Az ember igyekezett arra törekedni a hétvégén, hogy elegendő pénzt keressen, hogy a hétköznapiakon ne legyenek anyagai gondjai, és meg tudja venni mindazt, amire szüksége van.

Mivel tudtál pénzt keresni? Hiszen nyolc osztályt végeztél, nem volt még szaktudásod.

Különböző időnyomunkákat végeztem, kezdve a dinnyeárusítástól egészen az autójavításig, autótakarításig. Mindent elvállaltam, amit csak lehetett, és amire szükség volt.

***És hogy sikerült érettségit szerezned ebben az időszakban?
Ekkor már, ha jól tudom, megszületett az első gyereked.***

1996-ban megszületett az első gyermekem, ami tizenhét évesen igen korainak számított még abban az időszakban is.

Mit szóltak hozzá a szülők?

Nekünk minden gyermek egy áldás, és ebből a szempontból sosem volt kérdés, hogy ha a Jóisten megajándékozott minket egy gyermekkel, akkor azt meg kell becsülni, és ami ennél is fontosabb, meg kell tartani. Nagy öröm volt a családban. A szüleim mindvégig mellettünk álltak és rengeteget segítettek. Amíg én tanultam, addig ők szeretetteljesen vigyáztak a gyermekre és nevelgették. Egy nagy családi összefogás volt tapasztalható a háttérben. Ezután sikerült eljutni az érettségiig, ami hála Istennek jól sikerült, és alapot adott arra, hogy továbbtanuljak. Érettségi után, mivel tudtam, hogy nem tudok nappali tagozaton egyetemre járni, állást kerestem. A helyi általános iskolában, ahol korábban tanultam, közfoglalkoztatottként kezdtem el dolgozni. Pedagógiai asszisztensként segítettem a tanárokat és a diákokat.

Az érettségit követően jelentkeztél felsőoktatási intézménybe vagy pár évet dolgoztál még?

Közvetlenül az érettségi után az esztergomi tanítóképzőre mentem, ahol négy évig szociálpedagógiát tanultam. A családom gyarapodott, hiszen megszületett a második, majd a harmadik kisfiam is. Mire megszereztem a diplomám, három gyermek boldog édesapja lettem. Ekkor voltam huszonhárom éves. 1998-ban részt vettem életem első roma nemzetiségi önkormányzati választásán mint képviselőjelölt. Azért indultam el ezen az úton, mert a roma közösség kért fel arra, hogy induljak el a nemzetiségi önkormányzati választáson. Megismertek a személyemben egy érettségizett fiatalembert, és úgy látták, hogy én vagyok az egyik legalkalmasabb jelölt arra, hogy a roma közösséget képviseljem. Igaz, az első ciklusban gyakorlatilag ellenzéki szerepet töltöttem be a többségben lévő képviselőkkel szemben, mert én voltam az egyedüli új, a többiek régóta képviselők voltak. Láttam, hogy milyen problémákkal néz szembe a roma közösség, milyen nehézségekkel küzdenek.

Diplomaszerzés után az általános iskolában kezdtem dolgozni pedagógiai asszisztensként, majd pedagógusként. Amikor 2002-ben a választások

zajlottak, jelentős fordulópont történt az életemben: a három gyermekem mellett megszereztem a diplomámat. Ezt követően az önkormányzati választásokon újra indultam saját csapattal, ahol sikeresen szerepeltünk, és leváltottuk az addig vezető képviselőket. A roma közösség nagyfokú összefogást tanúsított, és a választás még soha nem látott, elsőpró sikert hozott számunkra. Emellett az a megtiszteltetés is ért, hogy Esztergom önkormányzat képviselőtestületének oktatási bizottságában külsős bizottsági helyet kaptam. Majd 2003-ban részönkormányzati választás volt Esztergom-Kertvárosban, ami közigazgatásilag Esztergomhoz tartozik, de földrajzilag egy különálló településrész. A választások során bekerültem a részönkormányzatba is. Huszonhárom-huszonnégy évesen ez óriási elismerés volt, mivel nemcsak a romákat, hanem egy települési részt is képviseltem.

Ezekén kívül 2003-ban a várossal sikerült egy olyan új kezdeményezést is elindítani, melynek célja a roma közösség foglalkoztatási számának növelése volt, ellentétben a segélyezéssel és a passzív ellátásokkal. Azt vallottuk, hogy a jövőt a munka adja a roma közösségnek, és ennek érdekében szükséges lépéseket tenni a foglalkoztatás területén. Ennek eredményeképpen sikerült együttműködni a várossal, és létrehoztunk egy közhasznú nonprofit kft.-t, melynek én lettem az ügyvezetője. Sok mindent indítottunk el abban az időszakban, miközben megkezdtem egyetemi tanulmányaimat a Pécsi Tudományegyetemen. Szociálpolitikát tanultam, és nagy érdeklődéssel fordultam a foglalkoztatáspolitikára és a szociális gazdaság felé. Ez egy nagyon nehéz időszak volt, hiszen emellett versenyszerűen futballoztam is.

Akkor álljunk is meg egy pillanatra! Családapa vagy három gyerekkel, részönkormányzati képviselő, a helyi roma önkormányzat alelnöke, egy nonprofit kft.-t vezettél, tanultál Pécsen a szociálpolitika szakon és versenyszerűen sportoltál. Ezek mellett pedig a családot is össze kellett tartani. Hogy sikerült ezeket abszolválni huszonévesen?

Alapvetően nagyon sokat számított az, hogy a szüleim és a testvéreim mindig ott álltak mellettem, támogattak. Ez nem anyagi segítséget jelentett, hanem inkább emberi segítséget, mellém állást annak érdekében, hogy a feladataimat megfelelően el tudjam látni. Másrészt, amikor az ember a családjával van, fontos, hogy minőségi időt töltsön velük. Tehát, ha otthon vagyunk és mindenki a telefonját nyomogatja vagy a tévét nézi, látszólag együtt vagyunk, de valójában nincs közös élményünk. Amikor a gyermekeimmel

vagy a családommal voltam, akkor azt az időt igyekeztünk megtölteni élményekkel és beszélgetésekkel, és ezek kárpótoltak a távollétekkért.

Említetted, hogy a roma közösség kért fel képviselőjelöltnek, mert bíztak benned és elismerték a tanulmányokban szerzett érdemeidet. Mi volt a helyzet a kortársaiddal, ők milyen pályán indultak el, milyen életutakat sikerült befutniuk?

Volt egy nagyfokú hátrányom: amíg én tanultam, addig ők dolgoztak, üzletemek, és többen is jó anyagi helyzetbe kerültek. Abban az időszakban nem voltam a legjobb anyagi helyzetben, de aztán azzal, hogy tanultam és iskolai végzettségeket szereztem, egy idő után ez kiegyenlítődött. Sőt, a tanulás előnyre formálódott, hiszen nekem egy kiszámítható életem lett, míg ők az elején a hirtelen jött relatív jó mód után csak egy kiszámíthatatlanabb életet tudtak megélni, és ez a bizonytalanság végig is kíséri az életüket. A tanulás kiszámítható jövőképet képes adni az embereknek, még ha az elején lemondásokkal jár és hátrányokat is jelent az élet egy bizonyos részében, de hosszú távon ez az eredményes, és ez ad biztos alapot. Ráadásul nem szakadtam el a roma közösségtől, hiszen képviselője is voltam a közösségnek. A várossal együtt 2007-ben egy felzárkóztató programot hirdettünk, amelyben azt vállaltuk, hogy a város minden közintézményében, vállalkozásában vagy cégében roma származású embert is alkalmazunk, így több mint hetven embernek tudtunk munkát biztosítani. A programban résztvevőknek vállalniuk kellett, hogy beiratkoznak egy érettségit adó középiskolába. Közel 80 fő iratkozott be érettségit adó képzésbe. A program lényege az volt, hogy a benne résztvevők délelőtt dolgoztak a közintézményekben és a cégekben. Őket mentoráltuk egy mentorcsapat segítségével, akik figyelték és segítették őket. Fizetést kaptak a munkájukért, valamint ösztöndíjban is részesültek azért, mert vállalták, hogy oktatási intézménybe járnak. Ez a program 2010-ig tartott, és rendkívül eredményes volt, jelentős változásokat hozva a roma közösség életében.

Milyen roma közösségről beszélünk? A gyerekkorod óta köztük élsz Esztergomban, oláh cigány közösségben. Hogy változott az évek folyamán a közösség azáltal, hogy nyolcvanan közülük felnőttként középiskolások lettek, és elindultak a különböző foglalkoztatási programok? Mennyire sikerült megtartani a roma kultúrát, mennyire tudták áthagyományozni a roma identitást az idősebbek? Hogy látod ma a romák helyzetét, akár ott Esztergomban, akár a te életed személyes vagy máshonnan származó tapasztalatai kapcsán?

Én azt tapasztalom, hogy a közösség ragaszkodik a kultúrájához és a hagyományaihoz. Ugyanakkor változások és sérülések is észlelhetők a kultúrát illetően, mivel a tudatosabb életmód felé való orientáció gyakran jár bizonyos lemondásokkal. Például sokan elfelejtik a saját nyelvüket, többek között azért, mert a gyermekek szocializációja korán elkezdődik a köznevelési intézményekben. Ez azt jelenti, hogy amikor a gyerekek bekerülnek az óvodába, majd az iskolába, ott a nyelvelhagyás mértéke felgyorsul. Ez jelenleg kihívást jelent, és fontos lenne megőrizni a nyelvet, mivel egyre többen elfelejtik.

Hogyan kerültél az országos szintű roma ügy közelébe mint szereplő és alakító?

Balog Zoltán hívott, akkor még államtitkárként, hogy jöjjenek és segítsen az ő munkáját a minisztériumban, így 2011 júniusától főosztályvezető-helyettes voltam egészen 2013-ig. Egy olyan főosztálynak a munkájában vehettem részt, ahol az európai uniós programok tervezése és koordinálása zajlott.

Milyen volt a váltás a helyi politizálásból, közösségépítésből az országos szakpolitikai irányításba, annak a segítségébe?

Elég éles váltás volt számomra, hiszen én a terepen dolgoztam, majd hirtelen irodai környezetbe kerültem, a közigazgatásba. Nagy erőfeszítéseket kellett tennem annak érdekében, hogy bent maradjak, és elsősorban azért, mert számomra idegen volt ez az új helyzet.

Mi volt a különbség? Hogyan tudod ezt megfogalmazni?

Korábban menedzserként tevékenykedtem: jöttem-mentem, intéztem, folyamatokat indítottam el, és aktívan részt vettem az emberek közötti tevékenységekben. Ehhez képest bejöttem az irodába, beértem nyolc órára, egész nap megbeszéléseken ültem és leginkább a laptop előtt ülve dolgoztam késő délutánig. A közigazgatást meg kellett tanulni. Ez egy nagyon komoly szakma. Az első hónapban kizárólag azzal foglalkoztam, hogy megismerjem és áttekintsem a különböző szervezeti és működési szabályzatokat, belső szabályrendszereket, valamint eljárásrendeket. Főként azokra a fontos elemekre összpontosítottam, amelyek elengedhetetlenek a közigazgatási tevékenység során.

2013-ban nevezték ki főosztályvezetőnek, és egészen 2019-ig dolgoztam ebben a pozícióban. Hét-nyolc évig végeztem ezt a munkát és talán

szerénytelenség nélkül mondhatom azt, hogy sikeresen, hiszen nem kerültem ki, hanem előrébb tudtam lépni a karrieremben.

Mire vagy büszke ebből az időszakból?

A munka vonatkozásában Esztergomban a legnagyobb büszkeséggel tölt el, hogy sikerült kialakítanunk egy olyan modellt, amelyben a munka és a tanulás értéket és előnyt jelent. Sikerült utat törni másoknak, hogy a közintézményekben is tudjanak képviselőként részt venni, és a roma ügy társadalmi megbecsülést kapjon helyi szinten is. Ez hatalmas siker számunkra.

2010 után, ha a munkáról beszélünk, akkor azt mondom, hogy a legnagyobb siker talán az, hogy sikerült kialakítani egy felzárkózási területet, és létrehoztunk egy olyan szakpolitikát, amilyen korábban még nem volt az országban. Addig csupán látszatintézkedésekről beszélhettünk a cigányügy terén, de konkrét, kézzelfogható intézkedések nem igazán voltak. 2010–11-től szakpolitikai szinten megjelentek az intézkedések, amelyek kézzelfogható eredményeket hoztak. Ha a mai statisztikai adatokat megnézzük, egyértelműen láthatjuk, hogy nőtt a romák részvétele az oktatásban, emelkedett a foglalkoztatottsági szintjük, csökkent a szegénységben élők száma, és javulnak a lakhatási feltételeik. Persze ez nem jelenti azt, hogy minden probléma megoldódott volna, de folyamatos a javuló tendencia. Az elmúlt tíz év sikeres utat jelentett a munka terén, mivel a különösen nehéz élethelyzetek addig romló mutatói megálltak, sőt pozitív irányba indultak el.

A magánélet szempontjából a legnagyobb büszkeségem, hogy a negyedik fiam is megszületett, és azóta unokáim is születtek. A családom egyben van, és példaértékű életet élnek. Mind a három fiam szakmát szerzett, az egyik érettségizett, a másik pedig diplomázott is. Ezek kiemelkedő teljesítmények, és örömmel tölt el, hogy ezek ma már természetes folyamatok a családunk életében.

Mi volt a feladatod ebben a fejlődésben, amikor főosztályvezető voltál?

Mondhatjuk azt, hogy az általunk tervezett koncepciók és programok ma már közhismertek az országban. Ide tartozik a felnőttképzés, a telepprogram, az oktatás terén az *Útravaló* ösztöndíjrendszer megreformálása, valamint a *Nő az esély* projekt, amely több mint ezer roma nőnek biztosított munkalehetőséget. Vagy

említhetném a szakkollégiumi rendszert, amelynek fejlesztését és hosszú távú finanszírozásának rendszerét azon a főosztályon alakítottuk ki, amit vezettem.

A focit is említetted, versenyszerűen sportoltál. Hogy kerültél közel a sporthoz?

Egy emlékkép él bennem, emlékszem, talán öt-hat éves lehettem, amikor a tévében láttam egy focimeccset. Édesapám nagyon szerette a futballt, és focizott is amatőr szinten, meg nagy szurkoló is volt Dorogon, és mindig kivitt a meccsre. A légkör magával ragadott engem is. Sokáig nem voltam igazolt labdarúgó, majd tizenkét éves koromban leigazolt a Dorog. A baráti körömben volt egy srác, aki járt edzésre, és kérdezte, hogy nincs-e kedvem elmenni vele edzeni. Volt, sőt minden vágyam az volt, hogy igazolt labdarúgó legyek. Volt egy nagy kiválasztás, és kiválasztott az akkori edző, így igazolt labdarúgó lettem. Az elején nem volt biciklim, ezért gyalog jártam naponta nagyjából három és fél kilométert az edzésre. Izgatottan mentem, és már alig vártam, hogy ott lehessenek. Hazafelé pedig azon gondolkoztam, hogy mi történt az edzésen, hogy mi volt a jó gyakorlat. Ez a motiváció kísért engem egészen fiatalkoromig.

Amikor párkapcsolatot létesítettem, rövid időre megszakadt a sportolói karrierem. Ez nagyon nagy döntés volt az életemben, hiszen addig futballistának készültem. Nagyon szerettem volna futballista lenni. Serdülőkoromban a megyei válogatottig, sőt a nyugat-magyarországi válogatottig is eljutottam, de ebben már nem tudtam részt venni, mert nem tudtam eljutni Győrbe az edzésekre. Pár hónap múlva Esztergomban létrehoztak egy új ifjúsági futballcsapatot, amelybe engem is meghívtak, ott kezdtem el ismét futballozni. Majd aztán visszahívtak Dorogra az ifibe, akkor ott bajnokok is lettünk. Végül visszajöttem Esztergom-Kertvárosba már a felnőttek közé, és közben rájöttem arra, hogy nem a futballból fogok megélni. A futballtól azért nem szerettem volna elszakadni, ezért az esztergomi, akkori NB III.-as csapatba fokozatosan sikerült visszaverekednem magam, és hol kezdőként, hol csereként, de részt vettem az akkori NB III.-as csapatban.

Hány éves korodig fociztál?

2010-ben volt egy súlyos térdszalagszakadásom, ami miatt nyolc hónapot ki kellett hagynom. 2011-ben visszatértem futballhoz, de nehezen tudtam összeegyeztetni a minisztériumi munkával, mivel az edzésekre nehezen tudtam visszaérni a munkahelyemről. Így 2011-ben úgy döntöttem, hogy

abbahagyom a futballozást Azonban a sport sokat adott nekem: kitartást, csapatszellemet, közösséget, kapcsolatokat és rengeteg életbölcsséget. A gyermekeim is – ugyan nem magas szinten, de – sokáig sportoltak és futballoztak épp emiatt, mivel úgy gondoltam, hogy a sport segítheti őket az élet kihívásaival való megküzdésben.

2019-ben főosztályvezetői pályafutásod véget ért, mert kaptál egy másik megbízatást.

Igen, 2019-ben a Belügyminisztériumhoz került a társadalmi felzárkózási ágazat, és ennek keretében a minisztérium létrehozta a saját háttérintézményét, a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóságot (TEF). Pintér miniszter úr kért fel engem a főigazgatói pozícióra, amit elfogadtam. 2019-től egészen 2022-ig, az országgyűlési választásokig főigazgatóként dolgoztam.

Ez hasonló szerep volt, mint amit betöltöttél vezetőként egy nonprofit kft.-ben még nagyon fiatalon, vagy inkább közelebb állt a főosztályvezetői feladatokhoz? Mennyire volt ez számodra új feladat, új kihívás?

Az utóbbi volt. Mindenképpen új kihívást jelentett, hiszen egy új intézményt kellett felállítani, és ez nekem nagyon testhezálló feladat volt, mert én alapvetően építő ember vagyok, nagyon szeretek létrehozni valamit. A működtetés már nem feltétlenül a profilom, abban nem látok akkora kihívást. Azonban óriási kihívás és megtiszteltetés volt számomra, hogy gyakorlatilag két hónap alatt létrehoztuk a Társadalmi és Esélyteremtési Főigazgatóságot. Ennek a szervezetnek a feladata az európai uniós programok végrehajtása, a felnőttképzés és a pályázatok kezelése volt, emellett pedig olyan innovatív programok tervezése és végrehajtása, amelyeket a szakpolitikának tudunk ajánlani. Kis lépésekben indítottuk el: először bemutatjuk, működtetjük kicsiben, majd továbbvisszük nagyobb volumenben. A szervezethez kapcsolódott a Gandhi Nonprofit Kft. is, mely a Gandhi Gimnázium fenntartója.

A kérdésed első felére válaszolva: ez inkább menedzseri feladat volt. Ez egy állami vezetői pozíció, tehát a főosztályvezetői pozíciónál magasabb szintű, ezért nagyon komoly felelősséget is jelentett számomra. Voltak olyan időszakok, amikor hétszáz ember dolgozott a TEF-ben, ami ráadásul harmincnégy vidéki telephellyel rendelkezett. Olyan intézményről beszélünk, ami több mint 20 milliárd forintos európai uniós programok végrehajtásáért volt felelős.

A TEF-nél nem ért véget a karriered. Mi volt a következő lépés?

Miközben végeztem a dolgomat, azt láttam, hogy bár a szakmában nagyon sok mindent tettünk, mégis adódtak olyan negatív helyzetek, amelyek rossz fényben tüntették fel a roma ügyet. Ezek a nehézségek az érdekképviselő kihívásai. Folyamatosan azzal találkoztam, hogy bármit tehetünk mi szakmai téren, ha az érdekképviselő nincs rendben, az mindig szegényt és megbotránkozást fog eredményezni. Ezeket mindig szóvá tettem. Elégedetlen voltam az akkori érdekképviseléssel. Végül azt mondták, hogy akkor csináld meg, akkor hozzád létre valami olyat, ami nem ilyen lesz. Miniszterelnök úr felkérésére 2021-ben kormánybiztosi kinevezést kaptam azzal a céllal, hogy a kapcsolatokat szorosabbá tegyem a kormányzat és a roma közösség között. Ettől kezdve politikai szerepet is vállaltam. 2022-ben a politikai szerepem tovább erősödött, mivel parlamenti képviselővé választottak. Ez óriási megtiszteltetés számomra.

Mit jelent számodra most ez a munka?

Óriási feladatot, hiszen nem kisebb célt tűztünk ki magunk elé, minthogy politikailag és szakmailag képviseljük a magyarországi cigányságot. Sőt, az a tervünk, hogy újjászervezzük a roma nemzeti képviseletet az országban, annak minden egyes településén, vármegyéjében és adott esetben az országos roma érdekképviselőben is.

Van egy nagyon fontos témaköre a beszélgetésnek, ez a roma férfi identitás. Szerinted ma egy férfinak mi a feladata? Mitől férfi a férfi ma, ebben a változó világban? Tegyük mellé: mitől roma férfi?

Nagyon nehéz kérdés, és azt hiszem, az alapoknál kell kezdenünk. Számomra a Jóisten által adott alapvető szerepek és értékek az iránymutatók az életben. Abból a szempontból közelítek a kérdéshez, hogy a Jóisten milyen szerepeket adott a férfinak és a nőnek, ez az alapvető kiindulás. Fontosnak tartom, hogy az emberiség által általánosan elfogadott alapértékeket tiszteljük és kövessük. Kulcsfontosságú, hogy a teremtett világban kialakított alapértékeket magunkénak valljuk. Férfinak lenni számomra nagy felelősséggel jár, különösen másokkal és a közösségünkkel szemben. Felelős vagyok a tetteimért, felelős vagyok a talentumomért, hiszen a Jóisten mindenkinek adott talentumot. Én még olyan emberrel nem találkoztam,

aki azt mondta, hogy nekem a Jóisten nem segített. A férfi szerepvállalása a családban, a közösségben és a társadalomban egyaránt meghatározó. Az erő és a stabilitás nemcsak fizikai, hanem mentális és érzelmi síkon is megjelenik, például a családalapítás és a gyermeknevelés során. A férfi felelőssége és szerepvállalása ezekben az élethelyzetekben rendkívül jelentős a harmonikus és egészséges közösségek kialakításában. Ha a roma közösséget vizsgáljuk, fontos, hogy a férfiak vezető szerepet vállaljanak a családban, és legyenek annak olyan vezetői, akik útmutatást nyújtanak, és aktívan részt vesznek a problémamegoldásban. Emellett a női szerep kiemelkedő fontosságú a gondoskodás, a békesség, az otthonteremtés és a szeretet kifejezése terén. A család a nőkkel kezdődik! A roma nőknek gyakran ezek a szerepek jutnak, azonban fontos megjegyezni, hogy a világ sokkal összetettebb annál, hogy csak ezekre a szerepekre korlátozzuk őket. Mind a férfiaknak, mind a nőknek gondoskodóknak kell lenniük minden szempontból, és az egyenlőség és kölcsönös tisztelet alapján kell együttműködniük. Ez az alap azonban nem zárja ki, hogy a férfiak és a nők különböző szerepeket töltsenek be a családban és a közösségben, hanem hangsúlyozza az egymást kiegészítő és támogató kapcsolat fontosságát.

Egy autentikus roma közösségből indultál, amelynek tagja vagy most is. Kaptál egyfajta roma identitást otthonról. Ez hogyan változott az idő múlásával?

Arra ügyelek, hogy soha ne felejtsem el ezt az alapvető tényezőt, bármilyen pozícióban vagy helyzetben is vagyok és leszek. Az, hogy roma férfi vagyok, az identitásom része, ami büszkeséggel tölt el. Ez nemcsak egy személyes jellemző, hanem pozitív erőforrás és érték számomra. Az erős roma identitásom mellett elkötelezett hazafiként is viselkedem, és mindig figyelembe veszem ezt az identitást és annak jelentőségét, bármilyen körülmények között is vagyok.

Hogy néz ki ez a mindennapokban?

Elismerem, hogy időnként negatív megjegyzéseket kaptam a származásom miatt, de ezek inkább motivációt jelentettek számomra. Amikor a futballpályán hallottam cigányozást, ez még inkább erősítette bennem az elszánt-ságot. A meggyőződésemmel az volt, hogy az egyetlen módja annak, hogy elnémi-e ezeket a negatív hozzászólásokat, ha a csapatomban a legjobb leszek, és a teljesítményemet látják. Hogyha ez megvalósul, akkor igazából

csönd lesz. Azok az egyének, akik a futballpályán vagy az iskolában „cigányoztak”, eredetileg azt remélték, hogy ezáltal gyengíteni tudnak, de amikor a teljesítményem javult, a „cigányozás” inkább pozitív irányba fordult. Ez azért következett be, mert én pozitív módon értelmeztem a cigány származásomat. Számomra a cigányság nem negatív, hanem pozitív identitást jelent. Ez a pozitív hozzáállásom erősített meg, és felemelő élménnyé változtatta a korábbi negatív megjegyzéseket. Az oktatásnál is ugyanez a helyzet: amikor egy-egy gyerek cigányozott, akkor ezt bántásnak akarta szálni, de én nem bántásként fogtam föl. Számomra cigánynak lenni nem negatív dolog, hanem pozitív. És innentől kezdve nincs fogás az emberen. Volt olyan élményem az általános iskolában, amikor már pedagógusként dolgoztam, hogy hozzám futott egy kislány, és azt mondta: „Attila bácsi, Attila bácsi, az a gyerek, az lecigányozott engem.” És kérdeztem tőle: „Józsika, hát nem cigány vagy?” Nézett rám megdöbbenve, és azt mondta, hogy „de igen”. Az ellen kell küzdenünk, hogy a romaság, a cigányság ne legyen sztereotípiá. Ha valaki cigány, az ne jelentsen negatívumot vagy rosszat, hanem inkább pozitívumot, hiszen többek között van egy értékes kultúránk. Tudjuk, hogy az olaszok nagyon temperamentumos emberek, ráadásul még jóvágásúak is. Ha negatív kontextusban említenénk az olaszok temperamentumát, valószínűleg csak kinevetnének minket, mert meggyőződésük, hogy temperamentumosságuk előnyös számukra. Azt hangoztatnák, hogy számukra a temperamentum sokkal inkább erény, mintsem hátrány.

Hogyan tudjuk ezt a roma közösségeknél elérni? Hogyan tudunk változtatni, hogy ne legyen negatív a hozzáállásunk?

Úgy, hogy amikor magamat értékelem, azt mondom, hogy én semmivel nem vagyok kevesebb, mint a másik. Amikor valaki cigányozik, pont az ellenkezőjét kell tenni, mint amit vár tőlünk, és azt mondani: „És akkor mi van? Az vagyok. Cigány vagyok.” A legmegdöbbentőbb helyzet akkor volt, amikor egy ugyanilyen vezetéknévvel rendelkező személy bejött hozzám, aki nem cigány volt. Ismeretlenül kért időpontot, mert minden vágya az volt, hogy találkozhasson velem, hogy elmondhassa, milyen nagyon büszke arra, hogy a Sztojka név már nemcsak negatív értelemben jelenik meg, hanem pozitív értelemben is. Létezik egy tanult, komoly pozícióban lévő személy, aki Sztojkaként éli az életét. Nekünk, romáknak feladatunk az, hogy pozitív képet adjunk a magyarországi cigányságról, hogy ha a „cigány” szót kimondják, akkor az ne negatívumot jelentsen, hanem pozitívumokat

is, és ne legyen sztereotíp dolog a cigányság megítélése. Ezért sem értek egyet azzal, amikor roma ügyben dolgozó személyek, ha cigány ügyről beszélünk, akkor általában az úgynevezett nyomor-marketinget alkalmazzák. Ennél sokkal gazdagabb a cigányság. Persze van szegénység, de nem szabad sztereotipizálni, hogy csak szegénység van a cigányok körében. Sokkal-sokkal nagyobb értékeink vannak, és ezekkel az értékekkel tudunk fennmaradni és részesei lenni a magyar társadalomnak.

Melyek ezek az értékek?

Gondoljunk csak a zenére. Gondoljunk arra, hogy a szabadságharcban hány cigány vett részt, és milyen elkötelezettséggel szolgáltak. Fontoljuk meg a roma származású emberek sokrétű szerepét a magyar történelemben, akik különféle pozíciókat töltöttek be, kezdve a fegyverkovácsból egészen a lókereskedőig. De ne feledkezzünk meg a kultúráról sem, amely nemcsak a zenéből áll, hanem rendkívül gazdag képzőművészeti örökségből is. Hány roma származású festőnk van, akik nemzetközi szinten is elismertek? Vagy hány olyan művésznőnk van, aki roma identitásával, magyarságával és kultúrájával gazdagítja Magyarország művészeti örökségét? Ezek az értékek kiemelkedő jelentőségűek, és nagyobb figyelmet kell rájuk fordítani annak érdekében, hogy elismerjük és támogassuk az országban rejlő hatalmas tehetségeket és értékeket ezen a területen.

Ha belegondolsz az elmúlt időszakba, abba, hogy milyen döntéseket hoztál akár a tanulás vagy a szakma kapcsán, akár a magánéletben, akkor van olyan ügy vagy téma, amire több időt kellett volna szánnod, vagy nem kellett volna elengedned?

Soha nem engedem el azokat a dolgokat, amelyek fontosak számomra. A kérdés mindig az, hogy az én gondolataim és terveim időszerűek-e vagy sem. Közvetlen kollégáim, akikkel évek óta dolgozom, ők szemtanúi ennek. Volt olyan eset, amikor például 2017-ben írtam le vagy terveztem valamit, és öt-hat év után kellett elővennünk. Továbbá vannak olyan javaslataim, amelyek már 2013-ban megíródtak vagy tervezték őket programszinten, és 2024-ben, ha minden igaz, meg is valósulnak.

Viszont vannak dolgok, amikre nem tudunk időt szánni, vagy az idő múlásával nem lesznek olyan fontosak. A Te esetében egy ilyen példa lehet a foci.

Persze, a foci az más, de hogyha fociról kell beszélni, akkor azért azt is el kell mondanom, hogy nekem edzői végzettségem is van. A sport nem csupán hobbit, hanem szenvedélyem is, ezért nem véletlen, hogy mindig belekezek. Ugyanakkor a modern kor egyik tragédiája, hogy sokszor nekikezdünk dolgoknak, majd elengedjük és elfelejtjük őket. Az élet azonban olyan helyzetekkel szembesít minket, amelyeket végig kell vinnünk. Fontos, hogy ne csak felfüggesztjük ezeket, hogy majd később folytatjuk, hanem valóban vigyük is végig őket. Nem szeretek időt és energiát pazarolni, ezért elkötelezett vagyok amellett, hogy az elkezdett projekteket vagy tevékenységeket be is fejezzük.

Valószínűleg ettől is vagy sikeres. Mások elengednek valamit, hagyják vagy akár feladják, te pedig vállalod és végigviszed.

A siker viszonyítás kérdése.

Nem érzed magad sikeresnek?

Ha visszatekintek a történelmi távlatokra, akkor elismerem az elért eredményeket, ugyanakkor még mindig elégedetlen vagyok.

Mivel vagy elégedetlen?

Még többet kell tenni. Nagyobb erőfeszítéseket kell tennünk, és szélesebb körben kell cselekednünk a roma közösség felemelése érdekében. Ez Magyarország számára is kiemelten fontos.

Sok sikert és erőt ehhez a munkádhoz!

Köszönöm szépen.

Köszönöm szépen a beszélgetést!

Én is köszönöm, nagyon jó volt.